

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/05294-2

Dato
5. januar 2026

Svar på brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Jeg viser til brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité datert 9. desember 2025 med følgende spørsmål om anskaffelse av munnbind til Ukraina:

- 1. Kan statsråden redegjøre for prosessen som ledet frem til avtalen med Watchbird AS, herunder hvilke anskaffelsesregler som ble fulgt?*
- 2. Forelå det en konkret henvendelse fra ukrainske myndigheter for levering av denne typen munnbind på tidspunktet søknaden fra Watchbird ble behandlet?*
- 3. Hvilke krav til kvalitet og sikkerhet ble stilt i avtalen, og hvordan ble disse kontrollert i forkant av avtaleinngåelsen?*
- 4. Vurderer departementet å heve avtalen med Watchbird AS som følge av mangelfull kvalitet på munnbindene?*
- 5. Finnes det andre tilfelle hvor nyutviklet materiell har blitt anskaffet eller planlegges anskaffet gjennom Nansen-programmet, uten først å ha gjennomgått testing som er verifisert av norske myndigheter? Departementet bes i så fall om å redegjøre for disse.*

Støtten til Ukraina

Et samlet Storting står bak den norske støtten til Ukrainas forsvarskamp og Stortinget har bevilget betydelige midler for militær støtte til Ukraina. Norsk og internasjonal militær støtte er avgjørende for Ukrainas mulighet til å utøve sitt legitime selvforsvar. Også for Norge er støtten avgjørende, blant annet ettersom Norges sikkerhet, velstand og handlefrihet er tuftet på respekt for folkeretten i en regelstyrt verden. Gjennom den militære støtten over Nansen-

programmet jobber regjeringen for å bidra til at Ukrainias behov for militær støtte møtes, at det Norge leverer er noe som virker og noe som er ønsket og at støtten leveres raskt.

Opprettelse av nettportal

Siden Russlands fullskalainvasjon av Ukraina i 2022 har aktører fra norsk industri og samfunnsliv engasjert seg med ønske om å bidra i motstandskampen. I november 2024 åpnet Forsvarsmateriell (FMA) en nettportal for registrering av slike forslag fra næringslivet.

Frem til portalen ble opprettet var det utfordrende å få en systematisk oversikt over forslag som kom inn i mange kanaler om hva næringslivet kan tilby og som kan dekke noen av Ukrainas mange behov. I portalen kan næringslivsaktører som anser at de kan bidra fylle ut et skjema (med innlogging med BankID) for å registrere sine forslag. FMA gjennomgår deretter forslagene og fremsender de mest aktuelle for videre vurdering i Forsvaret og Forsvarsdepartementet.

I departementets oppdragsskriv til Forsvaret, hvor departementet ba Forsvaret om å anbefale forslag fra portalen, var prioriterte områder for anbefaling av forslag det maritime domenet, luftvern, droner og autonomi og strategiske partnerskap med industri som kan gi verdi for både Ukraina og Norge. Videre understreket departementet at det skulle anbefales forslag som kan gjennomføres i 2025.

Svar relatert til hvert av spørsmålene fra komiteen:

1 Redegjørelse for prosessen

Departementet har bedt om og mottatt en redegjørelse fra Forsvaret om hva som lå til grunn for deres anbefaling i sommer om å anskaffe produktet SAFEgaiter (masker) fra leverandøren Watchbird AS fra portalen, og status i saken nå.

Forsvaret oppgir at det i sommer var kommet inn om lag 200 forslag til nettportalen. FMA gjennomgikk disse, og sendte en liste med 84 aktuelle forslag til Forsvaret for videre vurdering. Kriterier som lå til grunn for utvalget var blant annet gjennomførbarhet og produktets ytelse. Med utgangspunkt i saksunderlaget gjorde Forsvaret en vurdering av forslagene, inkludert en vurdering av ukrainske militære behov, og anbefalte for departementet ti forslag fra ni selskaper til en samlet verdi på 552,5 mill. kroner. Watchbirds masker var prioritert som nummer tre av disse ti.

Rammen regjeringen hadde satt av for anskaffelser av innkomne forslag i portalen i sommer var på 300 mill. kroner. Departementet gjorde derfor et nedvalg til seks forslag fra fem selskaper. Dette ble gjort med utgangspunkt i de fem høyest prioriterte forslagene fra Forsvarets anbefaling. Produktet SAFEgaiter fra Watchbird var blant disse. I tillegg prioriterte departementet en virtuell utdanningsplattform etterspurt av det ukrainske forsvarsdepartementet, som var prioritert som nummer ni av Forsvaret.

Departementet ga 19. august Forsvaret i oppdrag å gjennomføre anskaffelsene med effekt i løpet av 2025. Det ble i et senere skriv presisert at produktene kan anskaffes direkte med hjemmel i unntaksbestemmelsene i anskaffelsesregelverket. Selve anskaffelsesprosessene, ledet av FMA, ble igangsatt i september for å forhandle frem kontrakter for leveranser.

Departementet la i sitt nedvalg blant de anbefalte forslagene, inkludert anskaffelsen fra Watchbird, vekt på Forsvarets vurdering samt i dette tilfellet på at maskene skal produseres i Ukraina i samarbeid med ukrainsk industri. Industrisamarbeid og produksjon i Ukraina er prioritert av Ukraina gjennom prosjektet «Build in Ukraine», som ble lansert i juli i år.

2 Henvendelse fra ukrainske myndigheter og nærmere om anbefalingen fra Forsvaret

Forsvarets anbefaling var blant annet basert på en rapport og brev fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) som har samarbeidet med Watchbird i utviklingen av SAFEgaiter, og som bekreftet egnetheten til produktet mot luftbårne partikler som røyk og støv, som er en utfordring i et stridsmiljø som i Ukraina i dag. Produktet er i utgangspunktet tatt frem av bedriften med støtte fra FFI, og dels prøvd ut av operative fagmiljøer i Forsvaret.

Forsvaret uttrykker at alle anbefalinger om forslag fremmet gjennom portalen baseres på de til enhver tid samlede ukrainske operative behov som er kommunisert. Ved henvendelsen fra Watchbird til Forsvaret lå det vedlagt brev fra flere ulike ukrainske avdelinger som bekreftet et ønske om å få SAFEgaiter. To av disse ble også fremsendt til FDs postmottak, men var adressert til Watchbird. Disse brevene lå til grunn for Forsvarets vurdering om at det var et stort behov for produktet i Ukraina. Gjennom et innovasjonsprogram i regi av FFI, har Watchbird tidligere fått midler til å levere et antall masker til ukrainske enheter for brukertesting.

3 Kvalitetssikring i prosessen

I oktober 2025 ble departementet kontaktet av den ukrainske ambassaden i Norge som informerte om at deres forståelse var at planlagt produksjonssted for maskene var i Ungarn og ikke Ukraina som forutsatt. Departementet ba på denne bakgrunnen FMA om å avvente inngåelse av kontrakt med Watchbird til dette forholdet var avklart. I dialog med Watchbird ble det klart at selskapet allerede hadde produsert et betydelig antall masker i Ungarn som kunne leveres raskt, men at det fra Watchbirds side ble arbeidet med å etablere produksjon i Ukraina. Departementet forela dette for den ukrainske ambassaden, som svarte at de forventet produksjon i Ukraina i samsvar med tidligere kommunikasjon om dette. Departementet informerte deretter FMA om at forutsetningen for anskaffelsen var at maskene ble produsert i Ukraina.

Videre fikk Forsvaret gjennom høsten flere signaler fra operative fagmiljøer om at det var enkelte utfordringer ved bruk av maskene. På bakgrunn av dette ba Forsvaret i begynnelsen av november FMA om ytterligere å avvente kontraktsinngåelse, inntil flere undersøkelser var gjennomført. Forsvaret informerte departementet om dette.

I midten av november mottok departementet et brev fra den ukrainske ambassaden til Norge hvor de vurderer at en anskaffelse av SAFEgaiter er prematurt. Departementet mottok også en e-post fra den ukrainske forsvarsattacheen i Stockholm hvor prioritering av disse midlene er tema.

FMA oppgir at det i løpet av høsten er gjennomført forhandlinger med Watchbird for leveranse av om lag 65 000 masker. Grunnet de nevnte undersøkelsene er det ennå ikke inngått noen avtale.

4 Kontrakt er ikke inngått

Det er som nevnt ikke inngått kontrakt for leveranse til Ukraina av dette produktet fremmet gjennom portalen.

Den 9. desember 2025 ba departementet Forsvaret om å gjøre en ny gjennomgang av sakskomplekset og en fornyet vurdering av om SAFEgaiter bør anskaffes for donasjon til Ukraina. Departementet mottok 16. desember svar fra Forsvaret. I svaret anbefaler Forsvaret at den merkantile prosessen med Watchbird AS avsluttes og at det ikke inngås kontrakt for donasjon til Ukraina. Anbefalingen baseres på den oppdaterte informasjonen som har fremkommet gjennom høsten, blant annet om ukrainske prioriteringer og fra operative fagmiljøer.

Departementet tar dette til orientering og slutter seg til Forsvarets anbefaling, og har derfor gitt Forsvaret i oppdrag å informere selskapet om at det ikke vil bli inngått kontrakt for donasjon til Ukraina. Departementet legger i sin beslutning særlig vekt på signalene mottatt fra ukrainsk hold om prioriteringer av den norske militære støtten. Regjeringen er opptatt av at den militære støtten som gis møter de til enhver tid gjeldende ukrainske behov. Departementet har bedt Forsvaret om en gjennomgang av innretting og kvalitetskontroll av forslag som fremmes gjennom portalen.

5 Testing av annet materiell

Det aktuelle produktet fra Watchbird var anbefalt fra Forsvaret blant annet basert på vurderinger fra FFI og dels prøvd ut av operative fagmiljøer. Gjennom den militære støtten over Nansen-programmet jobber regjeringen som nevnt for å bidra til at Ukrainias behov for militær støtte møtes, at det Norge leverer er noe som virker og noe som er ønsket og at støtten leveres raskt.

Mange av produktene som anvendes i Ukraina gjennomgår det vesentligste av sin utprøving og testing på slagmarken. Sløyfen mellom operative enheter i Ukraina som prøver et produkt og de som utvikler det er ofte kort, noe som har bidratt til en meget rask innovasjonstakt. I noen sammenhenger kan dette være en tilstrekkelig kvalitetssikringsprosess, i andre tilfeller tilsier forholdene og det aktuelle produktet andre vurderinger.

Det gjøres en konkret vurdering av hvert enkelt produkt som fremmes via portalen, men hvilken form for test og utprøving som kreves vil avhenge av det enkelte produkt. En test av

alle produkter opp mot for eksempel norske militære standarder vil ofte ta langt tid og kan forsinke leveranser til Ukraina.

Andre forhold

I mitt skriftlige svar til stortingsrepresentantene Listhaug og Melby på deres skriftlige spørsmål i år nr. hhv. 712 og 739 skrev jeg at «...*11 prosjekter anbefalt av Forsvaret til Forsvarsdepartementet*». Det korrekte antall prosjekter er ti, slik det fremkommer i dette brevet.

Med hilsen

Tore O. Sandvik

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer